

*Артем Лаєвський*



## СТАРШИНСЬКИЙ КОРПУС СТАРОДУБСЬКОГО ПОЛКУ ЗА ДОБИ ГЕТЬМАНА ІВАНА МАЗЕПИ

*Стаття присвячена характеристиці козацько-старшинської спільноти Стародубського полку у період гетьманування Івана Мазепи. Досліджується участь старшини у суспільно-політичному житті Української козацької держави, реконструюється її персональний склад, розглядається службова кар'єра окремих представників.*

*Ключові слова: Українська козацька держава, Стародубський полк, козацька старшина, Іван Мазепа.*

Доба гетьманування Івана Мазепи є одним із ключових періодів в історії української державності. Однак, незважаючи на те, що вітчизняна і закордонна історіографія мають доволі поважні традиції у вивченні широкого кола питань, пов'язаних з постаттю гетьмана та його оточенням, залишається чимало недосліджених проблем цього етапу української історії. Зокрема, йдеться про вивчення місцевих еліт – полкової та сотенної старшини Української козацької держави.

Актуальним завданням є окреслення місця, яке займала, і ролі, яку відіграла козацька старшина Стародубського полку в суспільно-політичному житті Гетьманщини за доби гетьмана І. Мазепи. Історіографія питання обмежується здебільшого монументальними працями, в яких інтегровані нариси або незначні, однак важливі факти, присвячені стародубській еліті того часу. Передусім, це дослідження О. Лазаревського з історії полку загалом [1] та окремих козацько-старшинських родів зокрема [2]. Чимало цінних свідчень містять студії М. Костомарова [3], В. Модзалевського [4], Б. Крупицького [5], В. Січинського [6], О. Оглоблина [7], О. Субтельного [8], В. Кривошеї [9], Т. Таїрової-Яковлевої [10]. На особливу увагу заслуговують роботи чернігівського мазепознавця С. Павленка [11].

Показником для ідентифікації місця, яке посідала козацька старшина окремого полку у політичній системі Гетьманщини, слугує у тому числі й її участь у важливих загальнодержавних подіях. Оскільки обставини зайняття посади Іваном Мазепою добре відомі, у контексті нашого дослідження цікавим є з'ясування причетності стародубської козацько-старшинської еліти до змови з метою усунення від влади гетьмана Івана Самойловича.

Наявні джерела не дозволяють вірогідно підтвердити факт участі стародубської козацької старшини в «імпічменті» опальному гетьману. У доносі старшини на І. Самойловича підпису стародубського полковника немає [12]. Це пояснюється передусім тим, що напередодні усунення гетьмана полк очолював його молодший син Яків. Окрім того, у відомих документах не збереглося прямих свідчень антигетьманських настроїв серед старшини Стародубського полку. Останні заворушення на його території, що відбулися у 1676 р., були пов'язані з невдалою спробою стародубського полковника Петра Рославця приєднати Стародубщину до Московського царства. Утім, варто згадати, що у 1685 р. мала місце загадкова смерть стародубського полковника

---

©Лаєвський Артем Сергійович – науковий співробітник Чернігівського історичного музею імені В. В. Тарновського, аспірант кафедри історії та археології України Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка Інституту історії, етнології та правознавства імені О. М. Лазаревського.

Семена Самойловича, яку, подейкували, викликало отруєння гетьманича, однак довести підозри так і не вдалося. Відтак, принаймні відкрито й активно, стародубська старшина проти гетьмана, напевно, не виступала.

На Коломацькій раді (1687 р.) стародубська делегація складалася з новообраного полковника Тимофія Олексійовича, полкових – обозного Ісака Дерев'янки, судді Самійла Кольничого, писаря Григорія Короткевича, осавула Якова Трушенка та восьми сотників, про що свідчать їхні підписи на договірних статтях [13]. Другий полковий осавул та хорунжий не підписали документ, що може бути пов'язане як з вакантністю уряду, так і з їхньою відсутністю у поході.

У роки гетьманування І. Мазепи відбувалася доволі інтенсивна ротація кадрів на урядах полкової і сотенної старшини Стародубського полку. За цей час відомі імена 3 повних полковників, 3 обозних, 4 суддів, 6 писарів, 10 осавулів, 6 хорунжих та 32 сотників (детальніше див. таблицю 2). Для порівняння у Чернігівському полку у джерелах згадуються 22 полкових старшини, у Ніжинському – 29, у Полтавському – 35 [14].

Привертає увагу відсутність у цей час династійного успадкування полкових урядів. Усі відомі полкові старшини були представниками різних фамілій. Натомість на сотенних урядах відбувається поступова концентрація влади в руках окремих козацько-старшинських родів: Чарнолузьких у Стародубській сотні, Єрем'єнків у Погарській, Гудовичів у Бакланській, Рославців та Губчиців у Почепській тощо.

Цікавими виглядають і певні урядові перетурбації. Так, тривалий шлях кар'єрного зростання пройшов Іван Романовський – син генерального підскарб'я Романа Ракушки-Романовського. У 1689 р. він згадується як полковий осавул [15], у 1690 р. – як мглинський сотник [16], а вже у 1707 р. – як полковий суддя [17]. Прикметно, що зміна уряду полкового осавула на сотництво була розповсюдженою практикою. Подібну ротацію здійснили також Осип Мартинович та Гнат Коровка-Вольський, ставши по чергово сотниками почепськими [18], та Іван Чарнолуцький, який очолив Стародубську сотню [19].

Помітною видається урядова кар'єра Якова Завадовського (прадіда першого міністра народної освіти Російської імперії графа Петра Завадовського), який, пробувши понад 10 років полковим осавулом, отримав уряд стародубського судді [20].

Своєрідною «кузнею кадрів» традиційно слугувала полкова сотня. Її очільники досить часто заміщали полковника за його відсутності, за необхідності саме з них формували вищі ешелони полкової адміністрації. Так, відомо, що стародубські сотники Давид Пушкаренко та Прокіп Силенко, пішовши на підвищення, отримали посади судді [21] та обозного [22] відповідно.

Наявні джерела не дозволяють говорити про значну політичну активність стародубської полкової та сотенної старшини на загальнодержавному рівні. Так, наприклад, у досліджуваний період у центральних органах державного управління вихідці зі стародубських козацько-старшинських родів були відсутні.

Особливу увагу слід приділити стародубським полковникам, адже саме вони з-поміж решти козацької старшини полку відіграли найбільш помітну роль в історії Гетьманщини.

На Коломацькій раді замість заарештованого Якова Самойловича посаду полковника отримав стародубський городовий отаман Тимофій Олексійович – одна з найвпливовіших постатей серед старшини на той час. Однак, очевидно, гетьман хотів бачити на цій посаді свого ставленика, а відтак пильно придивлявся до своїх прибічників. Т. Таїрова-Яковлева, посилаючись на гетьманський універсал, що зберігається в архіві Санкт-Петербурзького інституту історії, наступником Тимофія Олексійовича на полковницькому уряді називає Федора Сулиму [23]. Відомий цей універсал був і В. Модзалевському, втім, у «Малоросійском родословнике» серед урядів, що їх протягом життя обіймав Ф. Сулима, стародубське полковництво не зазначене [24]. Жодних вказівок на службу Ф. Сулими у Стародубському полку не містить і його тестамент [25]. На нашу думку, подібне призначення навряд чи могло б мати місце й з огляду на тісні родинні стосунки Сулим з Самойловичами (донька Ф. Сулими

Марія була заміжня за Семеном Самойловичем) та Полуботками (донька переяславського полковника Л. Полуботка була за сином Ф. Сулими). Родину останніх, за висновками О. Лазаревського, І. Мазепа «не любил и не доверял им за их близость к Самойловичам» [26].

Тимофія Олексійовича на посаді стародубського полковника у 1689 р. замінив генеральний осавул Михайло Миклашевський [27]. Припускаємо, що передача пірнача відбулася без жодних перешкод. Т. Олексійович же згадується в актах ще принаймні до 1701 р. [28], час від часу головуючи у стародубському магістраті «на месце его милости пана Миклашевского» [29].

Призначення у другій половині XVII – на початку XVIII ст. гетьманом «своєї людини» на стародубське полковництво було своєрідною історичною традицією. Так, за перші 45 років існування Стародубського полку зі щонайменше 11 повних полковників лише П. Рославець, Т. Олексійович та Ф. Мовчан мали місцеве коріння, решта ж були переважно гетьманськими ставлениками, вихідцями з інших полків. Започаткував традицію гетьман І. Брюховецький, призначивши полковником до Стародуба Івана Плотніка. Очільниками стародубського полкового уряду, окрім інших, були й Сава Многогрішний – брат гетьмана Д. Многогрішного, сини гетьмана І. Самойловича Семен та Яків.

Слід відзначити беззаперечну важливість стародубських земель для гетьманського уряду. Окрім того, що полк був найбільшою за площею адміністративно-територіальною одиницею Гетьманщини та одним з найбагатших за економічним потенціалом, на його території концентрувалася значна кількість гетьманських маєтностей. Гетьман І. Самойлович виправдовувався перед царем за призначення на посаду свого старшого сина Семена у такий спосіб: «...чтоб тот полк с полскою державою будучи в межах, верностью своею в своем порядке был удержан» [30]. Історія гетьманського землеволодіння на території Стародубщини сягала часу посольства І. Брюховецького до Москви (1665 р.), коли гетьман у беззастережне користування від царя отримав Шептаківську волость [31].

Полковництво М. Миклашевського було доволі тривалим і мало кілька каденцій (1689–1703 та 1704–1706). За цей час він істотно збагатився, заклавши солідну економічну базу для своїх нащадків. Серед маєтностей М. Миклашевського були села Нижнєє, Демянки, Понурівка, Картушин, Каменка, а також чимало слобід, хуторів, рудень та млинів [32].

На цей час припадає ціла низка військових операцій, в яких був задіяний Стародубський полк. Джерела підтверджують участь стародубської старшини і козаків у московсько-турецькій війні (1686–1700), зокрема, у захопленні та обороні Кизикермена і Тавані [33], походах під Аслам-городок і Самару [34].

До активних військових дій залучався полк на початку Північної війни. Так, у 1700 р. 500 козаків були відправлені у складі 2-тисячного загону у Лівонію [35]. У 1702 р. стародубський полковник і наказний гетьман М. Миклашевський очолював 12-тисячну козацьку команду, яка відзначилася під час штурму Бихова та Могильова [36]. Стародубські козаки і старшина брали участь у походах до Польщі, будівництві фортифікаційних споруд Київської фортеці, були учасниками Полтавської битви тощо [37].

У 1703 р. трапилася історія, внаслідок якої М. Миклашевський на деякий час утратив полковницький уряд. У червні того ж таки року гетьман скаржився Петру І, що стародубський полковник через свого посла стародубського полкового писаря Опанаса Покорського вів таємне листування з поляками, зокрема, з троцьким каштеляном Михайлом Котелом (Коцелом). На запитання М. Котела, «не ведає ли о тайне сей его милость господин Мазепа», писар відповідав, що «ести бы ведал, то не имел бы подозрения на господина Миклашевского» [38]. Прикметними є масштаби майбутньої можливої угоди, за якою польська протекція розглядалася над усією Україною, де «далее под царем прожить невозможно», а не над територією Стародубського полку, підвладного М. Миклашевському [39].

Цікаво, чи насправді І. Мазепі не було відомо про ці перемовини і чи не міг він бути їхнім ініціатором?

Принаймні на думку про можливість такого сценарію наштовхує занадто м'яке покарання М. Миклашевського, незважаючи на його «злочин» у військовий час. І. Мазепа просить Петра I дозволити «за его преступления» позбавити полковника уряду та «учинить вторым генеральным судьей» [40] і пропонує перевести до Глухова на «старое государство» замість заслання до Москви, «чтоб таким поступком иных полковников не ожесточит сердца и не приведет в отчаяние» [41]. Після усунення М. Миклашевський залишився значним військовим товаришем, зберігши за собою усі маєтності й отримавши на них підтверджувальний гетьманський універсал [42]. Універсал на маєтності отримав і його «співучасник» – полковий писар О. Покорський [43].

На місце опального полковника гетьман не поспішав призначити свого чергового ставленика. Натомість, до Стародуба був відряджений генеральний осавул Іван Ломиковський, який певний час і перебував «у управления полковых дел» [44]. Окрім нього, управління полком здійснювали наказні полковники – представники полкової стародубської старшини – обозний Дмитро Журман [45], суддя Яків Завадовський [46] та осавул Григорій Старосельський [47].

На вірогідність того, що перемовини М. Миклашевський вів з відомо гетьмана, вказує і швидка реабілітація полковника. Так, уже наприкінці 1704 р. він повернув собі посаду очільника стародубського полкового уряду, при чому сам І. Мазепа і повідомив про це Петру I [48].

Утім, цього разу затриматися на посаді М. Миклашевському не судилося. На початку березня 1706 р. він загинув у бою під Несвіжем [49]. Його тіло 19 березня було привезено до Стародуба, а звідти відправлено у Видубицький монастир для поховання [50].

Після смерті М. Миклашевського посаду полковника заміщав П. Силенко [51]. У цей час гетьман, напевно, придивлявся до свого оточення, обираючи гідного керманіча на полковий уряд. Вибір припав на генерального осавула Івана Скоропадського.

У вітчизняній історіографії триває дискусія з приводу того, чи слід вважати І. Скоропадського «мазепинцем», враховуючи той факт, що участі у виступі І. Мазепи він не брав. С. Павленко, наприклад, називає І. Скоропадського «сподвижником» і «найближчим довірником» гетьмана І. Мазепи [52]. На думку історика, стародубський полковник разом зі старшиною свого полку не мав змоги долучитися до І. Мазепи через те, що не було від гетьмана звісток, а відтак, вони без застереження почали виконувати царські розпорядження [53].

Натомість О. Гуржій не схильний вважати стародубського полковника беззаперечним прибічником гетьмана, якому він «не тільки не допоміг, а навпаки, вже через два дні... поспіхом кинувся до Глухова» [54].

Зауважимо, що І. Скоропадський безсумнівно був утаємничений у наміри гетьмана І. Мазепи, про що й сам згадував: «Мы все знали об этой измене еще до прибытия шведского войска» [55]. Окрім того, саме він 6 листопада 1708 року став гетьманом і безперечно одним з вирішальних факторів обрання стала його вірність Петру I.

Замінив І. Скоропадського на посаді стародубського полковника новгород-сіверський сотник Лук'ян Жоравка. Є відомості, що він заслужив прихильність Петра I після здачі царському війську Новгород-Сіверського [56].

Таким чином, ми не маємо підстав говорити про значну політичну активність стародубської козацької старшини на загальнодержавному рівні у період гетьманування І. Мазепи. Їхня відсутність у гетьманській адміністрації на урядах генеральних старшин по суті позбавляла стародубську еліту основних важелів впливу на внутрішню і зовнішню політику гетьмана. Натомість безсумнівна важливість Стародубських земель для гетьманської адміністрації спонукала її очільників призначити туди своїх ставлеників.

Більш активно залучався Стародубський полк до участі у військових кампаніях, зокрема, московсько-турецьких (1686–1700) та Північній (1700–1721) війнах. У роки останньої козацька старшина полку задекларувавши свою вірність московському монарху і таким чином, убезпечивши себе від репресій та підозр, проклала шлях

кар'єрного зростання та політичного самоствердження для своїх родин. Саме в цей час активно заявили про себе Завадовські, Журмани, Гудовичі, Жоравки, Дублянські, Бороздни, нащадкам яких у майбутньому багато в чому судилося визначити долю Гетьманщини.

1. Лазаревский А. Описание Старой Малороссии. Материалы для истории заселения, землевладения и управления. Полк Стародубский / А. Лазаревский. – К.: Типография К.Н. Милевского, 1888. – Т. 1. – XIV + 470 + XXX с.

2. Лазаревский А. Очерки старейших дворянских родов Черниговской губернии / А. Лазаревский // Записки Черниговского губернского статистического комитета. – Чернигов: Губернская Типография, 1868. – Кн. 2. – С. 35–148; Лазаревский А. Люди старой Малороссии (3. Миклашевские; 4. Свечки) / А. Лазаревский // Киевская старина. – 1882. – № 8. – С. 243–258; Лазаревский А. Люди старой Малороссии: (15. Бороздни) / А. Лазаревский // Киевская старина. – 1887. – № 6/7. – С. 379–395.

3. Костомаров Н. «Руина», «Мазепа», «Мазепинцы». Исторические монографии и исследования / Упор. С. Угловский, П. Ульяшов и др. – М.: Чарли, 1995. – 800 с.

4. Модзалевский В. Малороссийский родословник / В. Модзалевский. – К.: Типография Г.Л. Фронцкевича, 1908–1914. – Т. 1–4; Малоросійський родословник / Упор В. Томазов. – К. – СПб., 1996–2004. – Вып. 1–5; Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського (далі – ІР НБУВ). – Ф. XII. – спр. 38. – арк. 1 зв. (Модзалевский В. Тимофей Алексеев, полковник стародубский (1676 – 1678, 1687 – 1689) и его семья. (Очерк из истории Малороссии XVII – XVIII в.)

5. Крупницький Б. Гетьман Мазепа та його доба / Б. Крупницький. – К.: Україна, 2003. – 238 с.

6. Січинський В. Іван Мазепа людина і меценат / В. Січинський. – Філадельфія: Америка, 1951. – 56 с.

7. Оглоблин О. Гетьман Іван Мазепа та його доба / Упор. І. Гирич, А. Атаманенко. – Нью-Йорк – Київ – Львів – Париж – Торонто, 2001. – 464 с.

8. Субтельний О. Мазепинці: український сепаратизм на початку XVIII ст. / О. Субтельний. – К.: Либідь, 1994. – 239 с.

9. Кривошея В. Генеалогія українського козацтва: Нариси історії козацьких полків / В. Кривошея. – К.: Стилос, 2004. – 391 с.; Кривошея В. Козацька еліта Гетьманщини / В. Кривошея. – К.: ІПіЕНД імені І.Ф. Кураса НАН України, 2008. – 452 с.; Кривошея В. Козацька старшина. Енциклопедія / В. Кривошея – К.: Стилос, 2010. – 792 с.

10. Таирова-Яковлева Т. Іван Мазепа і Російська імперія. Історія «предателства» / Т. Таирова-Яковлева. – М.: Издательство Центрполиграф, 2011. – 525 с.

11. Павленко С. Іван Мазепа / В. Смолій. – К.: Вид. дім «Альтернативи», 2003. – 315 с.; Павленко С. Оточення гетьмана Мазепи: соратники та прибічники / С. Павленко. – К.: Вид. дім «КМ Академія», 2004. – 602 с.

12. Таирова-Яковлева Т. Указ. соч. – С. 492.

13. Універсали Івана Мазепи. 1687–1709. / Упор. І. Бутич. – Київ – Львів: НТШ, 2002. – Ч. 1. – С. 63–65.

14. Кривошея В. Козацька старшина. Енциклопедія / В. Кривошея – К.: Стилос, 2010. – 792 с.

15. Універсали Івана Мазепи... – Ч. 1. – С. 555.

16. Там само. – С. 187.

17. Центральний державний історичний архів України у Києві (далі – ЦДІАУК). – Ф. 208. – Оп. 1. – Спр. 39. – Арк. 31 зв.

18. Модзалевський В. Малоросійський родословник... – Т. 1. – С. 343; Універсали Івана Мазепи... – Ч. 1. – С. 578.

19. Універсали Івана Мазепи... – Ч. 1. – С. 554.

20. ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – Спр. 82. – Арк. 28 зв.

21. Доба гетьмана Івана Мазепи в документах / Упор. С. Павленко. – К.: Вид. дім КМ Академія, 2007. – С. 998.

22. ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – спр.85. – Арк. 4.

23. Таирова-Яковлева Т. Указ. соч. – С. 434.
24. Модзалевский В. Малороссийский родословник... – Т. 4. – С. 804.
25. ІР НБУВ. – Ф. І. – Спр. 57505. – Арк. 1–1 зв.
26. Сулимовский архив. Фамильные бумаги Сулим, Скоруп и Войцеховичей XVII – XVIII в. / А. Лазаревский. – К.: Типография К. Н. Милевского, 1884. – С. XVIII.
27. Доба гетьмана Івана Мазепи в документах... – С. 292.
28. ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – спр. 36. – Арк. 35.
29. ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – спр. 34. – Арк. 14.
30. Лазаревский А. Описание Старой Малороссии... – С. 24.
31. Акты, относящиеся к истории Южной и Западной России. 1665–1668. – СПб.: Типография Эдуарда Праца, 1869. – Т. 6. – С. 15, 125.
32. Універсали Івана Мазепи... – Ч. 1. – С. 441–442.
33. ЦДІАУК. – Ф. 51. – Оп. 3. – спр. 4901. – Арк. 6.
34. ЦДІАУК. – Ф. 51. – Оп. 3. – спр. 4901. – Арк. 15.
35. Станіславський В. Завершення війни з Османською імперією та вступ Війська Запорозького у протистояння з Швецією в недрукованих листах Івана Мазепи за 1699–1700 роки / В. Станіславський // Україна в Центрально-Східній Європі. – 2007. – № 7. – С. 275.
36. Чухліб Т. Український гетьманат у Великій Північній війні 1700–1721 рр.: проблеми міжнародного на воєнно-політичного становища // Гетьман Іван Мазепа: постать, оточення, епоха / Відп. ред. В. Смолій. – К.: Інститут історії України НАНУ, 2008. – С. 9.
37. ЦДІАУК. – Ф. 51. – Оп. 3. – спр. 4901. – Арк. 6, 11, 15.
38. Доба гетьмана Івана Мазепи в документах... – С. 267.
39. Там само. – С. 266.
40. Павленко С. Оточення гетьмана Мазепи... – С. 56.
41. Письма и бумаги императора Петра Великого (1702–1703). – СПб.: Государственная Типография, 1889. – Т. 2. – С. 196, 215.
42. Універсали Івана Мазепи. – Ч. 1. – С. 441.
43. Там само. – С. 425.
44. ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – спр. 83. – Арк. 9.
45. ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – спр. 38. – Арк. 65 зв.
46. ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – спр. 83. – Арк. 32.
47. ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – спр. 83. – Арк. 10.
48. Павленко С. Оточення гетьмана Мазепи... – С. 56.
49. Черниговская летопись по новому списку (1587–1725) / А. Лазаревский // Киевская старина. – 1890. – № 5. – С. 92.
50. ЦДІАУК. – Ф. 59. – Оп. 1. – спр. 7593. – Арк. 7 зв.
51. ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – спр. 85. – Арк. 4.
52. Павленко С. Оточення гетьмана Мазепи... – С. 49.
53. Там само. – С. 50.
54. Гуржій О. Іван Скоропадський / І. Гуржій. – К.: Альтернативи, 2004. – С. 54.
55. Таирова-Яковлева Т. Указ. соч. – С. 345.
56. Лазаревский А. Описание Старой Малороссии... – С. 38.

## Додатки

### Таблиця 1

Таблиця містить відомості про полкову старшину і сотників Стародубського полку, які посідали уряди за гетьманування І. Мазепи. У першій графі вказуємо ім'я та прізвище представника старшини, у другій роки перебування на посаді за О. Лазаревським (Лазаревский А. Описание Старой Малороссии. Материалы для истории заселения, землевладения и управления. Полк Стародубский / А. Лазаревский. – К.: Типография К.Н. Милевского, 1888. – Т. 1. – XIV + 470 + XXX с.), у третій – за Г. Гаєцьким (Gajecy G. The Cossack administration of Hetmanate. – Cambridge, Massachusetts: Harvard Ukrainian Research Institute Harvard University, 1978. – Volume 1. – 394 p.), у четвертій – за В. Зарубою (Заруба В. Адміністративно-територіальний устрій та

адміністрація Війська Запорозького у 1648–1782 рр. / В. Заруба. – Дніпропетровськ: Ліра, 2007. – 380 с.), у п'ятій – за В. Кривошеєю (Кривошея В. Козацька старшина. Енциклопедія / В. Кривошея – К.: Стило, 2010. – 792 с.). (?) означає відсутність даних про роки урядування.

#### Полковники

Ім'я	О. Лазаревський	Г. Гасцький	В. Заруба	В. Кривошея
Тимофій Олексійович	1687–1690	07.1687 – 08.1689	1687–1689	07.1687 – 08.1689
Михайло Миклашевський	1690–1704; 1705–1706	08.1689 – 1704; 03.1705 – 03.1706	1689–1706	07.1689 – 02.1702; 02.1705 – 03.1706
Яків Завадовський		11.1704	1704	
Іван Черниш			1706	
Іван Скоропадський	1706–1708	1706 – 11.1708	1706–1708	1706–1708

#### Обозні

Ім'я	О. Лазаревський	Г. Гасцький	В. Заруба	В. Кривошея
Ісак Дерев'яно	1687	07.1687	1687	07.1687
Дмитро Журман (Турчиненко)	1688–1696	1688–1702	1688–1702	01.1688 – 06.1702
Прокіп Силенко	1709–1711	1706–1712	1705	05.1705 – 1714
Леонтій Шрамченко			1708–1711	

#### Судді

Ім'я	О. Лазаревський	Г. Гасцький	В. Заруба	В. Кривошея
Самійло Кольничий	1680–1690	1680–1690	1679–1694	10.1679 – 06.1694
Давид Пушкаренко	близько 1695	06.1696 – 09.1699	1696–1699	06.1696 – 08.1699
Яків Завадовський	1703–1705	1703–1705	1703–1705	08.1703 – 02.1705
Іван Ракушка-Романовський	1706	1705 – 04.1708	1705–1708	05.1705 – 05.1708

#### Писарі

Ім'я	О. Лазаревський	Г. Гасцький	В. Заруба	В. Кривошея
Григорій Короткевич	1686–1690	1686–1690	1685–1690	1685 – 05.1690
Іван Давидович	«при Мазепі»	1690	1692	?
Григорій Дорошенко	Кін. XVII ст.	1696	1696	1696
Опанас Покорський	1705	1698–1707	1698–1707	1698–1707
Герасим Плосконний				1700
Гордій Носикевич	1702	06.1699 – 02.1705	1699–1705	06.1699 – 02.1705

### Осаули

Ім'я	О. Лазаревський	Г. Гасцький	В. Заруба	В. Кривошея
Яків Трушенко	1687	07.1687	1687	07.1687
Осип Трохимович				01.1688
Гнат Коровка-Вольський	близько 1680	1680	1690–1694	1690
Яків Завадовський	1698	1693–1703	1693–1703	06.1693 – 1703
Григорій Старосельський	1700–1705	1700–1703	1700–1703	1693–1703
Артем Протиченко (Прожиченко)	1701	1701	1701	1701
Іван Чарнолуцький	1704–1706	1704–1706	1703–1706	05.1703 – 1706
Семен Галецький	1709–1711	1709–1712	1707–1712	1709–1712

### Хорунжі

Ім'я	О. Лазаревський	Г. Гасцький	В. Заруба	В. Кривошея
Тимофій Улезко	1687	1687	1687	1687 – 01.1688
Прокіп Силенко	1690	1690	1690	
Осип Кожуховський		1692	1692	1692
Іван Юркевич	1702–1706	1702–1706	1696–1706	02.1696 – 1706
Данило Кольчевський	1706	1706	1706	1706
Федір Скоробагатий	1708	1708	1708	1708
Пилип Данченко	1708	1708	1708	1708

### Бакланські сотники

Ім'я	О. Лазаревський	Г. Гасцький	В. Заруба	В. Кривошея
Терентій Ширай	1679–1693	1679–1693	1676–1696	09.1679 – 03.1696
Павло Гудович		1697–1700	1697–1700	1697–1700
Іван Мовчан	1702–1706	1701–1706	1701–1706	1701–1706

### Мглинські сотники

Ім'я	О. Лазаревський	Г. Гасцький	В. Заруба	В. Кривошея
Григорій Семенович (Парфененко)	1687–1688	1687–1688	1687–1689	1687 – 02.1689
Іван Ракушка-Романовський	1688–1705	1688–1705	1689–1705	1689 – 05.1705
Михайло Турковський	1706–1710	1706–1710	1706–1707	01.1706 – 09.1708

### Новгород-сіверські сотники

Ім'я	О. Лазаревський	Г. Гасцький	В. Заруба	В. Кривошея
Іван Стягайло	1687; 1692	07.1687; 1692	1686–1687; 1691–1692; 1698	09.1686 – 07.1687; 08.1691 – 1692



Давид Пушкаренко	1690–1691	1690–1691	1687–1691	08.1687 – 05.1691
Федір Бучковець			1688	
Лук'ян Жоравко	1698–1709	11.1693 – 1709	1693–1709	11.1693 – 02.1709

#### Погарські сотники

Ім'я	О. Лазаревський	Г. Гасцький	В. Заруба	В. Кривошея
Тарас Гаврилович (Єремієнко)	1681–1706	1681–1706	1681–1698; 1703–1705	05.1681 – 1697; 04.1703 – 1705
Артем Подоляка			1697–1698; 1705–1707	01.1697 – 05.1698; 11.1705 – 12.1707
Іван Мовчан	близько 1700	1700	1701	?
Захар Іскра		1701; 1708	1701; 1708	1701; 01.1708
Семен Галецький			1706–1707	

#### Почепські сотники

Ім'я	О. Лазаревський	Г. Гасцький	В. Заруба	В. Кривошея
Адам Байдак	1687–1688	07.1687 – 01.1688	1687–1690	07.1687 – 06.1690
Григорій Короткевич			1691	02.1691 – 07.1691
Осип Мартинович	1692; 1700	1692–1695; 1700	1691–1695; 1700	10.1691 – 06.1695
Гнат Коровка- Вольський		1695–1696	1695–1696	10.1695 – 06.1696
Лук'ян Рославець	1697; 1704–1709	05.1696 – 1697; 1700–1709	1696–1697; 1700–1701	06.1696 – 09.1698; 06.1700 – 06.1701
Кузьма Алфьоров		1702	1702	1702

#### Стародубські сотники

Ім'я	О. Лазаревський	Г. Гасцький	В. Заруба	В. Кривошея
Микола Чарнолуцький	1687–1692	1687–1692	1687–1693	1687–1693
Прокіп Силенко	1693–1705	03.1693 – 05.1705	1693–1706	03.1693 – 05.1706
Осип Єлинський	1708	1708	1708	
Іван Чарнолуцький	1708–1723	1708–1723	1707–1723	01.1707 – 1723

#### Топальські сотники

Ім'я	О. Лазаревський	Г. Гасцький	В. Заруба	В. Кривошея
Федір Кольчевський	1687–1690	07.1687 –1690	1687–1691	07.1687 – 10.1691
Григорій Кожуховський	1699	1694–1695; 1699	1694–1695; 1699	06.1694 – 1695; 1699
Станіслав Полубенський	1706	1696; 1706	1696; 1704	1696

Федір Модзалевський	1700–1704	11.1700 – 04.1704; 02–05.1706	1700–1703; 1705–1706	04.1700 – 10.1703; 1705 – 05.1706
Федір Коровка-Вольський		05.1706	1706	05.1706–1708

#### Шептаківські сотники

Ім'я	О. Лазаревський	Г. Гаєцький	В. Заруба	В. Кривошея
Лазар Тимофійович (Кириленко)	1687	07.1687	1682–1687	1682–1687
Тимофій Андрійович			1688	1688
Карп Манківський	1692–1701	1692–1701	1692–1701	1692; 1701
Василь				1696

#### Таблиця 2.

У цій таблиці наведено нововиявлені відомості про козацьку старшину Стародубського полку, які дозволяють уточнити дані наших попередників.

#### Полковники

Ім'я	Роки урядування	Джерела
Тимофій Олексійович	07.1687 – 01.1689	Універсали Івана Мазепи. – К., 2002. – Ч. 1. – С. 63; Там само. – С. 554.
Михайло Миклашевський	08.1689 – 07.1703; 04.1705 – 03.1706	Доба гетьмана Івана Мазепи. – К., 2007. – С.292; Універсали Івана Мазепи... – Ч. 1. – С. 608; Обзорение Румянцевской описи Малороссии. Полк Стародубский. – Чернигов, 1875. – С. 672; Черниговская летопись по новому списку (1587–1725) // Киевская старина. – 1890. – № 5. – С. 92.
Іван Скоропадський	1707 – 11.1708.	Універсали Івана Мазепи. – Київ – Львів, 2006. – Ч. 2. – С. 371; Письма и бумаги императора Петра Великого. – СПб., 1951. – Т. 8. – С. 288.

#### Обозні

Ім'я	Роки урядування	Джерела
Ісак Дерев'яно	07.1687 – раніше 12.1687.	Універсали Івана Мазепи... – Ч. 1. – С. 64; Обзорение Румянцевской описи... – С. 450.
Дмитро Журман (Турчиненко)	05.1688 – 03.1706	Універсали Івана Мазепи... – Ч. 1. – С. 129; ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – Спр. 85. – Арк. 25 зв.
Прокіп Силенко	04.1706 – 11.1712	ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – Спр. 85. – Арк. 4; ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – Спр. 24. – Арк. 2.

#### Судді

Ім'я	Роки урядування	Джерела
Самійло Кольничий	08.1681 – 03.1693	Труды Черниговской губернской ученой архивной комиссии. – Чернигов, 1917–1918. – Т. 12. – С. 81; ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – Спр. 82. – Арк. 22–23 зв.

Давид Пушкаренко	06.1696 – 08.1699	Кривошея В. Козацька старшина Гетьманщини. – К., 2010. – С. 64; Модзалевский В. Малороссийский Родословник. – К., 1914. – Т. 4. – С. 218.
Яків Завадовський	12.1702 – 05.1705	ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – Спр. 82. – Арк. 28 зв.; ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – Спр. 84. – Арк. 29 зв.
Іван Ракушка- Романовський	05.1705 – 05.1708	ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – Спр. 39. – арк. 31 зв.; ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – Спр. 40. – Арк. 29.

### Писарі

Ім'я	Роки урядування	Джерела
Григорій Короткевич	1685 – 05. 1690	Кривошея В. Вказ. праця. – С. 65; Доба гетьмана І. Мазепи... – С. 30.
Іван Давидович		Лазаревский А. Описание Старой Малороссии. – К., 1888. – Т. 1. – С. 92.
Григорій Дорошенко	1696	Модзалевский В. Малороссийский родословник. – К., 1912. – Т. 3. – С. 563.
Опанас Покорський	1698 – 01.1700	Модзалевский В. Малороссийский родословник... – Т. 4. – С. 102; ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – Спр. 35. – Арк. 5 зв.
Герасим Плосконний	1700	Кривошея В. Вказ. праця. – С. 65.
Гордій Носикевич	03.1701 – 09.1703	ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – Спр. 36. – Арк. 22; ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – Спр. 83. – Арк. 9.
Опанас Покорський	07.1703 – 02.1705	Універсали Івана Мазепи... – Ч. 2. – С. 317; ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – Спр. 38. – Арк. 17.
Гордій Носикевич	02.1705	ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – Спр. 38. – Арк. 18-19.
Опанас Покорський	06.1706 – 08.1707	ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – Спр. 37. – Арк. 13; ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – Спр. 39. – Арк. 49.

### Осаули

Ім'я	Роки урядування	Джерела
Яків Трушенко	07.1687	Універсали Івана Мазепи... – Ч. 1. – С. 64.
Осип Трохимович	01.1688	Кривошея В. Вказ. праця. – С. 65.
Іван Ракушка- Романовський	09.1689 – раніше 04.1690	Універсали Івана Мазепи... – Ч. 1. – С. 555; Там само. – С. 197.
Гнат Коровка- Вольський	1690 – 07.1692	Модзалевский В. Малороссийский родословник. – К., 1910. – Т. 2. – С. 462; Військові кампанії доби гетьмана Івана Мазепи. – К., 2009. – С. 934.
Осип Мартинович	06.1691 – раніше 10.1691	ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – Спр. 34. – Арк. 40; Кривошея В. Вказ. праця. – С. 71.
Яків Завадовський	03.1693 – 06.1702	Військові кампанії доби гетьмана Івана Мазепи... – С. 924; Універсали Івана Мазепи... – Ч. 1. – С. 599.

Григорій Старосельський	12.1693 – 04.1708	Військові кампанії доби гетьмана Івана Мазепи... – С. 987; ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – Спр. 40. – Арк. 29 зв.
Артем Протиченко	1701	Кривошея В. Вказ. праця. – С. 65.
Іван Чарнолуцький	07.1703 – 03.1706	ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – Спр. 83. – Арк. 3; Лазаревский А. Описание Старой Малороссии... – С. 138.
Семен Галецький	01.1707 – 1712	ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – Спр. 39. – Арк. 27 зв. – 28; Модзалевский В. Малороссийский родословник. – К., 1908. – Т. 1. – С. 234.

### Хорунжі

Ім'я	Роки урядування	Джерела
Тиміш Улезько	10.1687 – 02.1691	Універсали Івана Мазепи... – Ч. 1. – С. 90; ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – Спр. 34. – Арк. 4 зв.
Осип Ференсбах-Кожуховський	1692	Модзалевский В. Малороссийский родословник... Т. 2. – С. 386.
Іван Юркевич	02.1696 – 03.1706	Універсали Івана Мазепи... – Ч. 1. – С. 578; ЦДІАУК. – Ф. 269. – Оп. 1. – Спр. 2155. – Арк. 2.
Федір Скоробагатий	1705 – 06.1708	ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – Спр. 95. – Арк. 4; Універсали Павла Полуботка. – К., 2008. – С. 588.
Данило Кольчевський	1706	Модзалевский В. Малороссийский родословник... – Т. 2. – С. 397.
Пилип Данченко	1708	Кривошея В. Вказ. праця. – С. 65.

### Бакланські сотники

Ім'я	Роки урядування	Джерела
Терентій Ширай	10.1679 – 03.1696	ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – Спр. 27. – Арк. 3; Кривошея В. Вказ. праця. – С. 71.
Павло Гудович	1697–1700	Модзалевский В. Малороссийский родословник... – Т. 1. – С. 352.
Іван Мовчан	09.1701 – 03.1706	ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – Спр. 36. – Арк. 95; Модзалевский В. Малороссийский родословник... – Т. 3. – С. 563.

### Мглинські сотники

Ім'я	Роки урядування	Джерела
Григорій Парфененко	07.1687 – 02.1689	Універсали Івана Мазепи... – Ч. 1. – С. 64; Кривошея В. Вказ. праця. – С. 73.
Іван Ракушка-Романовський	04.1690 – раніше 05.1705	Універсали Івана Мазепи... – Ч. 1. – С. 187; ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – Спр. 39. – Арк. 31 зв.
Михайло Турковський	01.1706 – 09.1708	Універсали Івана Мазепи... – Ч. 1. – С. 474; Кривошея В. Вказ. праця. – С. 73.

### Новгород-сіверські сотники

Ім'я	Роки урядування	Джерела
Іван Стягайло	09.1686 – 05.1688	Кривошея В. Вказ. праця. – С. 68; ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – Спр. 34. – Арк. 3 зв.

Давид Пушкаренко	1690 – 05.1691	Модзалевский В. Малороссийский родословник... – Т. 4. – С. 218; Доба гетьмана Івана Мазепи... – С. 972.
Лук'ян Жоравка	11.1693 – 07.1709	Кривошея В. Вказ. праця. – С. 68; Чернігівський історичний музей імені В.В. Тарновського. – Інвентарний номер Ал 501/10/78

#### Погарські сотники

Ім'я	Роки урядування	Джерела
Тарас Гаврилович (Єремієнко)	05.1681 – 03.1696	Кривошея В. Вказ. праця. – С. 70; ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – Спр. 50. – Арк. 42 зв.
Артем Подоляка	01.1697 – 05.1698	Кривошея В. Вказ. праця. – С. 70.
Іван Мовчан	близько 1700	Лазаревский А. Описаний Старой Малороссии... С. 20; Кривошея В. Вказ. праця. – С. 70.
Захар Іскра	1701	Кривошея В. Вказ. праця. – С. 70
Тарас Гаврилович (Єремієнко)	03.1703 – 03.1706	ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – Спр. 65. – Арк. 161 зв.–162; Духовное завещание войскового товарища, Стародубского полку, Івана Тимошенка // Черниговские губернские ведомости. – 1854. – № 5. – С. 33.

#### Почепські сотники

Ім'я	Роки урядування	Джерела
Адам Байдак	07.1687 – 06.1690	Універсали Івана Мазепи... – Ч. 1. – С. 64; Кривошея В. Вказ. праця. – С. 71.
Григорій Короткевич	02.1691 – 07.1691	Кривошея В. Вказ. праця. – С.71.
Осип Мартинович	10.1691 – 06.1695	Кривошея В. Вказ. праця. – С.71.
Гнат Коровка-Вольський	10.1695 – 06.1696	Кривошея В. Вказ. праця. – С. 71.
Лук'ян Рославець	05.1696 – 06.1700	Модзалевский В. Малороссийский родословник... – Т. 4. – С. 351.
Кузьма Алфьоров	1702	Кривошея В. Вказ. праця. – С.72.
Лук'ян Рославець	05.1704 – 1709	Універсали Івана Мазепи... – Ч. 1. – С. 437; Малороссийский родословник... – Т. 4. – С. 351.

#### Стародубські сотники

Ім'я	Роки урядування	Джерела
Давид Пушкаренко	07.1687	Універсали Івана Мазепи... – Ч. 1. – С. 64.
Микола Чарнолуцький	1687 – 02.1693	Кривошея В. Вказ. праця. – С. 66; Військові кампанії доби гетьмана Івана Мазепи... – С. 916.
Прокіп Силенко	03.1693 – раніше 04.1706	Військові кампанії доби гетьмана Івана Мазепи... – С. 927; ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – Спр. 85. – Арк. 4.

Іван Чарнолуцький	01.1707 – 06.1723	Універсали Івана Мазепи... – Ч. 1. – С. 502; ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – Спр. 50. – Арк. 63.
-------------------	-------------------	---

#### Топальські сотники

Ім'я	Роки урядування	Джерела
Федір Кольчевський	07.1687 – 10.1691	Універсали Івана Мазепи... – Ч. 1. – С. 64; Кривошея В. Вказ. праця. – С. 67.
Григорій Ференсбах- Кожуховський	06.1694 – 1695	Кривошея В. Вказ. праця. – С. 67; Модзалевский В. Малороссийский родословник... – Т. 2. – С. 386.
Станіслав Полубенський	1696	Кривошея В. Вказ. праця. – С. 67.
Федір Модзалевський	04.1700 – 05.1706	ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – Спр. 35. – Арк. 56; ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – Спр. 37. – Арк. 20.
Федір Коровка- Вольський	05.1706	ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – Спр. 85. – Арк. 30 зв.
Григорій Ференсбах- Кожуховський	11.1706	ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – Спр. 39. – Арк. 9 зв.

#### Шептаківські сотники

Ім'я	Роки урядування	Джерела
Лазар Тимофійович (Кириленко)	1682 – 07.1687	Кривошея В. Вказ. праця. – С. 69; Універсали Івана Мазепи... – Ч. 1. – С. 64.
Тимофій Андрійович	1688	Кривошея В. Вказ. праця. – С. 69.
Карп Манковський	03.1693 – 1701	ЦДІАУК. – Ф. 208. – Оп. 1. – Спр. 82. – Арк. 22–22 зв.; ІР НБУВ. – Ф. І. – Спр. 555444. – Арк. 1.

#### **Лаевский А. Старшинский корпус Стародубского полка в эпоху гетмана Ивана Мазепы**

*Статья посвящена характеристике казацко-старшинской общности Стародубского полка в период гетманства Ивана Мазепы. Исследуется участие старшины в общественно-политической жизни Украинского казацкого государства, реконструируется ее личный состав, рассматривается служебная карьера отдельных представителей.*

*Ключевые слова: Украинское казацкое государство, Стародубский полк, казацкая старшина, Иван Мазепа.*

#### **Laievskiy Artem. The officer's corps of Starodub regiment at the time of hetman Ivan Mazepa**

*Ukrainian historiography has a respectful tradition in studying the wide circle of questions connected with the personality of Hetman Ivan Mazepa and his surroundings. Despite that fact, the history of local nobles (Ukrainian Starshyna) needs a deeper attention.*

*The article is dedicated to the characteristics of officer's corps of Starodub regiment at the time of Ivan Mazepa hetmaning. The attention is paid to studying the problem of their participation in the political and social life of Ukrainian Cossack State, to reconstructing of their personal roster and describing the serving career of most influential representatives.*

*The author makes a conclusion that Starodub nobles didn't participate actively in political life of Ukrainian Cossack State. They didn't have the representation in the central authorities and didn't have the opportunity to influence the policy of Hetman. At the same time Hetmans meaning the importance of Starodub lands sent their agents to the regiment for better check-up.*

*Starodub regiment and it's officers as the military units were used at the time of Moscow-Turkish war and the Great Northern War. During the last one led by colonel Ivan Skorapap-dskyi Starodub starshyna didn't held up Hetman Ivan Mazepa and stayed loyal to Moscow tsar Piter I.*

*The article contains the appendix in which the author demonstrates the rosters of Starodub regimental officers, which were created based on the historical studies of predecessors and made good on some author's material.*

*Key words: Ukrainian Cossack State, Starodub regiment, Cossack officers, Ivan Mazepa*

